

Lättlästa böcker ger alla samma chans

De flesta lärare kommer under sin yrkesverksamma tid i kontakt med elever som har läs- och skrivsvårigheter, för att inte tala om elever som är ovana läsare och helt enkelt ogillar att läsa. Att motivera dessa elever, och driva dem framåt i läsningen, kan bli en enorm utmaning. Dessa scenarion har jag själv upplevt och observerat som vanliga. De elever som har problem med läsningen tvingas att hänga med i samma takt som de andra eleverna, läsa samma böcker och utföra samma uppgifter, även om de inte kan sägas ha samma förutsättningar och därmed inte har en chans att nå fram till samma resultat. Alternativt ges de elever som har svårt för att läsa fria händer att själva välja vad de läser, vilket säkert ofta leder till att de väljer väldigt ”enkel” litteratur som inte utmanar dem eller för deras läsutveckling framåt. I bästa fall kanske de svagare läsarna läser samma litteratur som resten av gruppen men får skraddarsydda uppgifter som de har en chans att hinna med.

En alternativ lösning är att erbjuda eleverna lättlästa böcker. Det här behöver naturligtvis vara böcker som är mindre omfattande och lättare att greppa men som för den skull inte är fattiga i språk eller innehåll. Det ideala vore ifall de elever som har problem med läsningen fick tillgång till lättlästa böcker som ändå håller för samma textanalyser som de andra eleverna jobbar med. Det här kan vara en möjlighet både då eleverna själva väljer vad de läser, fritt eller inom vissa ramar, och när alla i klassen jobbar kring samma skönlitterära verk. Många klassiker och andra populära böcker finns utformade i en lättläst version och flera av dem kan säkert vara tillfredsställande alternativ till originalen. På så sätt kunde man undvika att låta de svaga läsarna hämmas av verkets omfattning och därmed gå miste om delar av arbetet kring det.

Lärum-förlaget, som är en del av FDUV, Förbundet De Utvecklingsstördas Vål, erbjuder både anpassade läromedel och lättläst litteratur på svenska i Finland. Jag besökte deras utställning i Vasa för att själv bekanta mig med i synnerhet den skönlitteratur de har att erbjuda ungdomar i högstadie- och gymnasieåldern. Jag hade inte tillfälle att bekanta mig med någon av böckerna på ett djupare plan men jag blev positivt överraskad av att se att utbudet var så stort. Hyllorna rymde en hel del av såväl klassiker som nyare verk. *Förvandlingen*, *Dracula*, *Jane Eyre*, *Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann* och *438 dagar* är exempel på några titlar jag lade märke till. Serier med mer ungdomliga böcker från exempelvis svenska

Nypon Förlag finns också. Jag har själv bekantat mig närmare med den lättlästa bearbetning av *Jane Eyre* som gjorts av Malin Lindroth (2005). I den här versionen har 500-sidorsromanen kortats ner till endast 150 sidor luftig text. På grund av att den är så mycket mindre omfattande skiljer den sig faktiskt också ganska mycket från originalet. Det huvudsakliga händelseförloppet är detsamma som i ursprungsverket men vissa personer och bihandlingar har lämnats bort. Dessutom är boken skriven närmast i dagboksformat, ur Janes perspektiv. Även om en hel del tagits bort kvarstår karaktärernas rika personligheter och vill man jobba med den här boken i en klass kunde det vara riktigt intressant att jämföra den tolkning Lindroth gjort med Charlotte Brontës *Jane Eyre*.

Väljer man att erbjuda de elever som behöver det möjligheten att läsa en lättläst bearbetning av ett verk innebär det förstås extrajobb för läraren. När läraren hittat ett lämpligt verk med en lättläst bearbetning behöver denne förstås också känna till exakt hur bearbetningen skiljer sig från eller överensstämmer med originalet, för att därefter utarbeta diskussionsfrågor och analysuppgifter som lämpar sig för bägge versioner. I slutändan står och faller beslutet förmodligen på den ekonomiska biten – hurvida skolan har ekonomisk möjlighet att införskaffa lättläsa böcker ifall inte biblioteket kan bistå dem. Jag vill ändå tro att en sådan satsning betalar sig. Elever med lässvårigheter kunde på ett helt annat sätt delta i arbetet kring ett skönlitterärt verk ifall de förunnades möjligheten att läsa en mindre omfattande version. Ofta ligger ju problemet i att de helt enkelt inte hinner med i samma takt som övriga elever. I artikeln *Alla kan läsa Dostojevskij*, som också finns publicerad på Lärums hemsida, skriver Solveig Arle (2011) om att just den här tanken finns bakom bearbetningarna. ”LL-bearbetningar ger de lässvaga möjlighet att läsa samma böcker som andra. De här böckerna kan ge en dyslektiker en möjlighet han annars inte skulle ha att delta i diskussioner i kafferummet om den där deckaren ”alla” har läst. En modersmåls lärare kan ge till uppgift åt hela klassen att läsa en roman – elever med lässvårigheter kan läsa den lättlästa versionen.” Varför inte utnyttja en sådan möjlighet?

Lättlästa böcker har ibland ansetts och anses vara lågstatusböcker, vilket kan vara en anledning till att både lärare och elever tenderar att undvika dem. Bakom detta ligger kanske tanken om att böckerna egentligen är ämnade för yngre läsare och att man verkligen måste vara en svag läsare för att välja en sådan bok, eller det att böckerna på något sätt är för enkla och fattiga och inte ger läsaren särskilt mycket. På Lärum finns böcker utformade för läsare i alla åldrar och ett av målen med de lättlästa bearbetningarna måste väl sägas vara just det att

de ska vara förenklade utan att för den skull brista i språk och innehåll. Kanske är det vi själva som behöver bidra till att höja dessa böckers status genom att ta in dem i klassrummen som alternativ. Om det finns ett större urval av böcker i den här kategorin i klassrummet kan vilka elever som helst välja en sådan bok, inte nödvändigtvis bara de med läs- och skrivsvårigheter. Därmed bör tröskeln för att välja att läsa en lättläst bok bli lägre. Ifall vi kan erbjuda eleverna sådana böcker undviker vi kanske också problemet att de väljer böcker som faktiskt är ämnade för yngre läsare och inte utmanar dem tillräckligt.

För den som är intresserad av att närmare bekanta sig med lättlästa böcker finns Lärums materialutställning i såväl Vasa som Helsingfors. Via webbsidan larum.fi kommer man även in på förlagets webbshop. Materialet är kategoriserat enligt ämne. Under kategorin *Lättläst* kan man ytterligare välja ifall man letar efter skönlitteratur för vuxna, ungdomar eller barn. Här finns både lättlästa böcker och bearbetade verk. Är man ute efter en bearbetning av någon viss bok kan man direkt välja kategorin *Bearbetningar*. Klickar man på ett verk får man fram en kort beskrivning av verket i fråga. Det man i regel inte får reda på via webbshopen är exakt på vilket sätt boken bearbetats. Oftast är det fråga om att man förkortat originalet och då vill man kanske veta på vilket sätt de två versionerna skiljer sig åt. I så fall är det förstås bättre att besöka någon av utställningarna.

Anna Store

Referenser

Arle, Solveig (2011): Alla kan läsa Dostojevskij. *Gula Pressen*, 3/2011.

Brontë, Charlotte (2005): *Jane Eyre*. (Återberättad av Malin Lindroth.) Stockholm: LL-förlaget

Länk till Lärums webbsida: www.larum.fi